

Podpora environmentálnych projektov z fondov Európskej únie

Vodovod v Pohronskej Polhore bol vybudovaný s podporou EÚ (foto: archív MŽP SR)

So vstupom Slovenskej republiky do Európskej únie v roku 2004 sa vytvorili podmienky pre využívanie finančnej pomoci zo štrukturálnych fondov, Kohézneho fondu a ďalších finančných mechanizmov Európskej únie, zameraných na tvorbu a ochranu životného prostredia v skrátenom programovom období v rokoch 2004 – 2006 a následne v programovom období 2007 – 2013.

I. Programové obdobie 2004 – 2006

Európska komisia schválila Operačný program Základná infraštruktúra (OP ZI) dňa 18. decembra 2003, ktorý rozpracúva ciele Národného rozvojového plánu pre roky 2004 – 2006 pre oblasť dopravnej, environmentálnej a lokálnej infraštruktúry. OP ZI vymedzuje oblasti pre čerpanie finančnej pomoci zo štrukturálnych fondov EÚ, a to priamo z Európskeho fondu regionálneho rozvoja (ERDF). MŽP SR bolo v tomto období sprostredkovateľským orgánom pod riadiacim orgánom (Ministerstvo výstavby a regionálneho rozvoja SR) pre OP ZI pre Prioritu 2 Environmentálna infraštruktúra, ktorá je jednou z jeho troch priorit. Každá priorita je rozdelená do viacerých opatrení, v prípade priority 2 sú to nasledujúce opatrenia:

2.1 Zlepšenie a rozvoj infraštruktúry na ochranu a racionálne využívanie vôd,

2.2 Zlepšenie a rozvoj infraštruktúry na ochranu ovzdušia,

2.3 Zlepšenie a rozvoj infraštruktúry odpadového hospodárstva,

2.4 Ochrana, zlepšenie a regenerácia prírodného prostredia.

Ministerstvo životného prostredia vyhlásilo výzvy na predkladanie žiadostí o nenávratný finančný príspevok v rámci Priority 2 Environmentálna infraštruktúra ešte v priebehu roka 2004. Ako prvú zverejnilo výzvu na predkladanie projektov v opatrení 2.1 dňa 22. 3. 2004, následne boli dňa 30. 6. 2004 zverejnené výzvy na predkladanie projektov v opatreniach 2.2, 2.3 a 2.4. Od týchto dátumov mohli oprávnení žiadatelia predkladať svoje žiadosti o nenávratný finančný príspevok podľa zamerania projektu (pozri tab. č. 1a, príloha, s. 5).

K 14. marcu 2008 bolo z ERDF schválených celkovo 189 žiadostí o poskytnutie nenávratného finančného príspevku v celkovej výške 5 415 926 571 SKK, z toho zo zdrojov EÚ vo výške 3 812 944 208 SKK a zo zdrojov štátneho rozpočtu vo výške 1 602 982 364 SKK v nasledujúcom rozdelení podľa opatrení: 65 žiadostí o nenávratný finančný príspevok v rámci opatrenia 2.1., 35 žiadostí o nenávratný finančný príspevok v rámci opatrenia 2.2., 63 žiadostí o nenávratný finančný príspevok v rámci opatrenia 2.3., 26 žiadostí o nenávratný finančný príspevok v rámci opatrenia 2.4 (pozri tab. č. 1b, príloha, s. 5).

V súčasnosti je tento rozpočet už z väčšej časti rozdelený medzi žiadateľov a do konca roka 2008 musia všetky schválené projekty skončiť realizáciu tak, aby bol rozpočet na roky 2004 – 2008 podľa stanovených pravidiel minúty. Všetky zložky MŽP SR intenzívne pracujú v spolupráci so žiadateľmi, aby projekty čo najrýchlejšie napredovali a finančne boli ukončené do konca roka 2008. Realizácia schválených projektov bola zameraná na tieto aktivity:

MŽP SR v rámci opatrenia 2.1 Zlepšenie a rozvoj infraštruktúry na ochranu a racionálne využívanie vôd podporilo projekty zamerané napr. na výstavbu vodovodov, kanalizácií a ČOV a realizáciu protipovodňových aktivít. Tieto aktivity priniesli jednoznačné zlepšenie kvality života do obcí a miest v podobe kvalitnej pitnej vody, čistenia odpadovej vody, a tým zníženia zaťaženia miestnych tokov a zvýšenia ochrany majetku a životov občanov v prípade povodní.

V rámci opatrenia 2.2 Zlepšenie a rozvoj infraštruktúry na ochranu ovzdušia MŽP SR podporilo napríklad projekty inštalácie odľučovačov prachu v podnikoch alebo zmenu palivovej základne z uhlia na biomasu (inštaláciou kotlov na biomasu namiesto kotlov na plyn) v podnikoch alebo obecných objektoch (napr. ZŠ, obecný úrad, materská škola a pod.), alebo napríklad aj projekt komplexného systému zásobovania teplom v obecných objektoch vo viacerých obciach na báze biomasy – štiepkoy, uskutočnením ktorého sa zmenila palivová základňa z uhlia na lokálny zdroj – biomasu. Okrem zníženia emisií základných znečisťujúcich látok a skleníkových plynov priniesli tieto projekty aj úsporu nákladov obciam na vykurovanie objektov a podporili využitie lokálneho zdroja energie – biomasy alebo aj snežnej energie.

V rámci opatrenia 2.3 Zlepšenie a rozvoj infraštruktúry odpadového hospodárstva MŽP podporilo napríklad projekty uzatvárania a rekultivácie skládok odpadu, ale hlavne projekty, ktoré zavádzali technológie na separáciu, zber a zhodnocovanie rôznych druhov odpadov, napr. elektronického odpadu, stavebného odpadu, opotrebovaných pneumatík, biologicky rozložiteľného komunálneho odpadu, plastového odpadu a pod.

V rámci opatrenia 2.4 Ochrana, zlepšenie a regenerácia prírodného prostredia boli podporené projekty na záchranu ohrozených druhov živočíchov, rekonštrukcie areálov našich sprístupnených jaskýň, vyčistenie jaskýň od odpadov rôzneho druhu, ale aj propagačné aktivity a aktivity zamerané na technické dovybavenie pracovísk štátnej ochrany prírody SR, ktoré svojím štandardom značne zaostáva za ostatnými krajinami. Zoznam všetkých projektov podporených v rámci OP ZI, priority 2 Environmentálna infraštruktúra je prístupný širokej verejnosti a zverejnený na internetovej stránke MŽP SR www.enviro.gov.sk.

Počas obdobia rokov 2000 – 2006 bola Slovensku poskytovaná tiež pomoc Európskeho spoločenstva v rámci **podporného programu ISPA** (Instrument for Structural Policies for Pre-Accession, Nástroj štrukturálnych politík pre predvstupové obdobie). Poskytnutá podpora bola zameraná na dosiahnutie súladu s finančne najnáročnejšími smernicami v oblasti životného prostredia. Tento program podporil 22 veľkých projektov v oblasti budovania environmentálnej infraštruktúry v celkovej sume 317 815 978 eur. Zoznam schválených projektov v rámci programu ISPA uvádza tab. č. 2 (pozri tab. č. 2, príloha, s. 5 - 6).

V roku 2004 v súvislosti so vstupom Slovenska do

Európskej únie Slovenská republika prestala byť oprávneným žiadateľom pre program ISPA, čím došlo k skráteniu programovacieho obdobia a čerpanie prostriedkov pokračovalo v rámci nástupníckeho **Kohézneho fondu**. Kohézny fond poskytol financovanie 7 projektov zameraných na infraštruktúru v životnom prostredí v celkovej sume 251 377 207 eur (pozri tab. č. 3, príloha, s. 6).

Ďalším finančným nástrojom Európskeho spoločenstva bol Program Iniciatívy Spoločenstva **INTERREG IIIB CADSES**. V rámci tohto programu bolo v programovom období schválených celkovo 40 projektov zameraných na nadnárodnú spoluprácu v oblasti priestorového rozvoja. Do týchto projektov bolo zapojených 59 partnerov zo SR, ktorým bolo poskytnuté spolufinancovanie z Európskeho fondu regionálneho rozvoja v celkovej výške 3 856 190 eur.

II. Programové obdobie 2007 – 2013

V novom programovom období 2007 – 2013 je MŽP SR riadiacim orgánom pre Operačný program Životné prostredie (OP ŽP). Na základe skúseností získaných z predchádzajúceho obdobia, ale aj z obdobia predstupu fondov, MŽP SR pripravilo v spolupráci s ďalšími rezortnými organizáciami OP ŽP, ktorý určuje oblasti podpory pre programové obdobie 2007 – 2013. Keďže schvaľovanie OP ŽP prebiehalo dlhšie ako sa očakávalo, OP ŽP bol schválený až 8. 11. 2007. Prvé výzvy začalo MŽP SR zverejňovať začiatkom roka 2008 (18. 1. 2008). Výzvy sú na rozdiel od minulého obdobia uzatvorené, takže ich bude vyhlásených niekoľko počas každého roka a budú vyhlásené iba na obdobie troch mesiacov. Žiadatelia preto musia pravidelne sledovať internetovú stránku MŽP SR www.enviro.gov.sk alebo pre OP ŽP špeciálne vytvorenú webovú stránku www.opzp.sk, na ktorej budú výzvy počas celého obdobia zverejňované.

Operačný program Životné prostredie je členený na 5 prioritných osí a tie sa ďalej členia na operačné ciele a skupiny aktivít. V rámci OP ŽP budú podporené tie isté oblasti ako v minulom období, ale okrem toho ešte pribudli ďalšie oblasti, ktoré je nevyhnutné podporiť pre dosiahnutie zlepšenia ochrany životného prostredia.

Napríklad v **Prioritnej osi 1: Integrovaná ochrana a racionálne využívanie vôd** bude MŽP SR okrem výstavby vodovodov, kanalizácií a ČOV podporovať aj projekty na monitorovanie a hodnotenie stavu povrchových a podzemných vôd v zmysle požiadaviek EÚ a budovanie a rekonštrukciu monitorovacích objektov.

Prioritná os 2: Ochrana pred povodňami obsahuje okrem možnosti podpory klasických protipovodňových opatrení, ako je napr. úprava brehovej línie aj nové možnosti, napríklad technické a biotechnické opatrenia v povodí spomaľujúce odtok vôd z povodia, výstavbu retenčných nádrží, budovanie poldrov, ale aj tvorbu plánov manažmentu povodňových rizík.

V **Prioritnej osi 3: Ochrana ovzdušia a minimalizácia nepriaznivých vplyvov zmeny klímy** došlo k najväčšiemu rozrôzneniu aktivít oproti minulému obdobiu. V tejto skupine budú okrem tých typov projektov, ktoré boli podporené v minulosti, financované aj opatrenia: na znižovanie emisií prchavých organických látok (VOC) v regulovaných výrobkoch a v zariadeniach, kde sa látky obsahujúce VOC používajú, aktivity na zníženie emisií znečisťujúcich látok z verejnej dopravy v oblastiach vyžadujúcich osobitnú ochranu ovzdušia, nákup čistiacej techniky (postrekové cisterny, čistiace vozy) pozemných komunikácií, výsadba a regenerácia izolačnej zelene oddelujúcej zástavbu od

priemyselných stavieb, komerčných areálov alebo frekventovaných dopravných koridorov, informačné kampane o význame dosiahnutia dobrej kvality ovzdušia a rôzne potrebné analýzy a štúdie pôvodu a rozptylu znečisťujúcich látok a štúdie hodnotenia podielov zdrojov na znečistení ovzdušia.

V tejto prioritnej osi budú aj v tomto období podporené projekty na využitie obnoviteľných zdrojov energie, ale čo je nové, tieto projekty môžu zahŕňať aj opatrenia na zníženie energetických strát budov (napr. zatepľovanie fasád, výmena okien, tepelnej izolácie rozvodov a pod.). Zmena palivovej základne na obnoviteľné zdroje energie sa oproti minulému obdobiu môže realizovať aj v kombinácii s kogeneráciou alebo v kombinácii s výstavbou a modernizáciou primárnych a diaľkových rozvodov pre systémy centrálného zásobovania teplom. Ďalšou novou aktivitou, sú projekty inštalácie tepelných čerpadel za účelom náhrady produkcie tepla a teplej vody z neobnoviteľných zdrojov energie. Ďalšia skupina aktivít obsahuje napr. projekty na skvalitňovanie monitorovania, inventarizácie a projekcií emisií skleníkových plynov a príprava programov vzdelávania a zvyšovania verejného povedomia v oblasti zmeny klímy.

V **Prioritnej osi č. 4: Odpadové hospodárstvo**, budú podporené projekty podobného charakteru ako v minulosti, ale budú podporené zariadenia na zhodnocovanie odpadov v iných oblastiach ako doteraz, napr. odpadov zo šatstva, jedlých olejov a tukov, hliníkové obaly, batérie a pod. Pribudli aktivity na zneškodnenie nebezpečných odpadov, napr. zo zdravotníctva alebo pesticídov, vrátane POPs a PCB, a úplne novou oblasťou je podpora projektov odstraňovania environmentálnych záťaží.

V **Prioritnej osi 5 Ochrana a regenerácia prírodného prostredia a krajiny** sa bude MŽP SR zameriavať hlavne na podporu tvorby a realizácie programov starostlivosti a záchrany o chránené územia a druhy rastlín a živočíchov, ale pribudli hlavne aktivity na zvyšovanie povedomia verejnosti o NATURA 2000 a jej ochrane a aktivity na zlepšenie vzťahov medzi vlastníckmi pôdy, správcami a užívateľmi území v rámci chránených oblastí a organizáciami ochrany prírody.

V súčasnom období je k dispozícii väčšie množstvo finančných prostriedkov na projekty ako v minulom období, t. j. 1 800 000 000 eur spolu z KF a ERDF plus k tejto sume je zo štátneho rozpočtu alokovaná suma 317 647 059 eur. Na prvý pohľad je to veľký balík, ktorý však vzhľadom najmä na veľké rezervy hlavne v oblasti výstavby kanalizácií a ČOV nepostačuje pre uspokojenie všetkých potrieb Slovenska. Podľa pravidiel Európskej únie to ani tak byť nemá, pretože prostriedky EÚ majú

býť iba doplnkové k prostriedkom národným, čím sa myslia nielen štátne prostriedky, ale aj súkromné.

V súvislosti s týmito skutočnosťami je potrebné na tomto mieste upozorniť potenciálnych žiadateľov, že ak nebolo možné uspokojiť ich požiadavky v rámci OP ZI ani v rámci OP ŽP existujú aj ďalšie zdroje pomoci, o ktorých sa môžu dozvedieť na stránke MŽP SR www.enviro.gov.sk a pojednávajú o nich aj ďalšie články v tomto vydaní Enviromagazínu. Ide napr. o: operačné programy cieľa Európska územná spolupráca 2007 - 2013 Operačný program Stredná Európa a Operačný program Juhovýchodná Európa, finančný nástroj pre životné prostredie LIFE+, finančný mechanizmus Európskeho hospodárskeho priestoru (EHP) a Nórsky finančný mechanizmus, Švajčiarsky finančný mechanizmus, iniciatíva GEF (Global Environmental Facility) a v neposlednom rade aj iné operačné programy riadené inými ministerstvami.

Na záver krátke zhodnotenie: V minulom období MŽP SR prispelo prostredníctvom využitia fondov k výraznému zlepšeniu infraštruktúry na ochranu životného prostredia a potvrdil sa predpoklad, že záujem o tieto investície prevyšuje ich možnosti. V novom programovom období je cieľom MŽP SR pokračovať v budovaní potrebnej environmentálnej infraštruktúry, bez ktorej nie je ochrana životného prostredia možná a na základe skúseností z minulého obdobia nasmerovať nemalé, aj keď obmedzené finančné prostriedky tam, kde je to najnutnejšie a zároveň aj najefektívnejšie.

Ing. Katarína Šašková
generálna riaditeľka sekcie environmentálnych
programov a projektov
MŽP SR

Priemyselný park Kechnec na spracovanie opotrebovaných pneumatík a gúmy vybudovaný s podporou EÚ (foto: archív SAŽP)